



ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 ประจำเดือน กรกฎาคม-สิงหาคม พ.ศ. 2559

บาดแผลติดเชื้อและการดูแลรักษา

บาดแผลเกิดจากการที่โครงสร้างปกติของผิวหนังถูกทำลายหรือขัดขวางกระบวนการสร้างของผิวหนังตามปกติ สามารถแบ่งตามระยะเวลาในการเกิดได้ 2 ประเภท ได้แก่ (1) **บาดแผลเฉียบพลัน** เป็นแผลที่สามารถหายได้ตามกระบวนการสมานแผลของผิวหนัง¹ มักเกิดจากการได้รับบาดเจ็บเฉียบพลัน เช่น แผลมีดบาด แผลถูกกัด แผลไหม้จากแสงแดดแรงจัด แผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก แผลไหม้จากสารเคมี แผลผ่าตัด เป็นต้น² และ (2) **บาดแผลเรื้อรัง** เป็นแผลที่หายยากหรือหายช้าเพราะกระบวนการสมานแผลถูกขัดขวาง จึงไม่สามารถดำเนินไปตามขั้นตอนปกติที่บาดแผลธรรมดาควรจะหายได้¹ ตัวอย่างแผลประเภทนี้ได้แก่ แผลหลุดเลือดดำขอด แผลเบาหวานที่นิ้วเท้าหรือฝ่าเท้า แผลจากการขาดเลือดมาเลี้ยงที่ปลายนิ้วเท้า/นิ้วมือ รวมถึงแผลกดทับที่มักเกิดในผู้ป่วยอัมพาตหรือผู้ป่วยหมดสติไม่เคลื่อนไหว เป็นต้น²

บาดแผลทั้งสองประเภทหากมีการปนเปื้อนและเพิ่มจำนวนของเชื้อโรคอาจนำไปสู่การเกิด **แผลติดเชื้อ** ที่มีผลทำให้ขัดขวางกระบวนการสมานแผลและทำลายเนื้อเยื่อบริเวณบาดแผล สามารถลุกลามไปทำลายเนื้อเยื่อบริเวณข้างเคียงหรือเป็นสาเหตุให้เกิดการติดเชื้อทุกระบบในร่างกายได้¹ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องดูแลรักษาบาดแผลอย่างเหมาะสมเพื่อป้องกันการเกิดแผลติดเชื้อและรักษาแผลติดเชื้อไม่ให้ลุกลาม

ลักษณะแผลติดเชื้อ

หากมีการติดเชื้อของบาดแผลบริเวณผิวหนังอาจพบบริเวณแผลมี **หนอง มีอาการปวด บวม แดง ร้อน** มากกว่าบาดแผลทั่วไป (รูปที่ 1) และหากไม่ได้รับการรักษาที่เหมาะสมอาจทำให้เกิดการติดเชื้อลุกลามได้ โดยหากพบว่ามี **อาการไข้สูง หนาวสั่น ร่วมด้วย แสดงถึงภาวะเร่งด่วนที่ต้องรีบไปพบแพทย์¹**

บาดแผลทั่วไป



บาดแผลติดเชื้อ



รูปที่ 1 ลักษณะบาดแผลทั่วไปและบาดแผลติดเชื้อ

ผู้ที่มีความเสี่ยงในการติดเชื้อบริเวณบาดแผลค่อนข้างสูง

ผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง โรคหัวใจ โรคไต โรคกระเพาะ โรคข้ออักเสบรูมาตอยด์ มีภาวะโลหิตจาง รวมถึงผู้ที่มีการใช้ยาสเตียรอยด์หรือยากดภูมิคุ้มกันติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน หากเกิดบาดแผลขึ้นบริเวณผิวหนัง จะมีความเสี่ยงในการติดเชื้อบริเวณบาดแผลค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับบุคคลอื่นที่ไม่มีปัจจัยเสี่ยงเหล่านี้¹ ดังนั้นผู้ป่วยกลุ่มนี้จึงควรไปพบแพทย์เพื่อรับการดูแลรักษาแผลอย่างเหมาะสมป้องกันการเกิดแผลติดเชื้อลุกลามต่อไป

ลักษณะแผลที่ควรไปพบแพทย์¹

- ☹ บาดแผลที่มีการปนเปื้อน เช่น แผลรถจักรยานยนต์ล้ม
- ☹ บาดแผลลึก บาดแผลที่เกิดใกล้กับบริเวณที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ เช่น บริเวณทวารหนัก
- ☹ บาดแผลที่ขาดเลือดมาเลี้ยงโดยสังเกตได้จากบริเวณบาดแผลเกิดสีดำขึ้น



ลักษณะแผลที่ปฐมพยาบาลเองได้¹

- ☺ แผลถลอกทั่วไป
- ☺ แผลที่ไม่มีสิ่งปนเปื้อนที่มองเห็นด้วยตาเปล่า
- ☺ แผลตื้นหรือแผลของมีคมบาดตื้นเลือดออกไม่มาก
- ☺ แผลไหม้จากแสงแดด แผลน้ำร้อนลวก

ไม่ควรทิ้งบาดแผลเหล่านี้ไว้นานเกิน 12 ชั่วโมงโดยไม่ได้รับการรักษาที่เหมาะสม เพราะอาจเสี่ยงต่อการเกิดแผลติดเชื้อได้





ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 ประจำเดือน กรกฎาคม-สิงหาคม พ.ศ. 2559

หลักการรักษาบาดแผลเพื่อป้องกันการติดเชื้อ

1. การล้างทำความสะอาดบาดแผล



- ใช้น้ำเกลือล้างบริเวณบาดแผลได้โดยตรง²
- แนะนำให้ใช้น้ำเกลือไหลผ่านลงบนบาดแผลเพื่อชำระสิ่งปนเปื้อนออกให้หมด²
- **หลีกเลี่ยง**การใช้มือชดถูขณะล้างบาดแผล²
- **หลีกเลี่ยง**การใช้น้ำจากก๊อกหรือแอลกอฮอล์ล้างบาดแผลโดยตรง เพราะอาจเกิดการระคายเคืองได้²

2. การใช้สารระงับเชื้อ



- ใช้สำลีหรือไม้พันสำลีชุบน้ำยาระงับเชื้อและทาขอบบาดแผลวันละ 3-4 ครั้ง นาน 2-4 สัปดาห์หรือจนกว่าแผลจะหาย เพื่อลดจำนวนเชื้อโรครอบบาดแผล (เชื้อแบคทีเรีย เชื้อรา ไวรัส)¹
- **หลีกเลี่ยง**การใช้น้ำยาระงับเชื้อทาบาดแผลโดยตรง เพราะอาจเกิดการระคายเคืองได้²

3. การปกป้องบาดแผลจากสิ่งปนเปื้อน



- ผ้าปิดแผล เช่น ผ้าก๊อช พลาสเตอร์เทป ปิดแผล ใช้สำหรับปิดแผลหลังจากล้างทำความสะอาดแล้ว²
- กรณีที่แผลดกเล็กน้อยไม่จำเป็นต้องปิดแผลแนะนำให้ปิดกรณีเกิดแผลตรงตำแหน่งที่มีความเสี่ยงสัมผัสกับเชื้อโรคได้มาก เช่น บริเวณเท้า²
- เปลี่ยนผ้าปิดแผลทุกวัน อย่างน้อยวันละ 1-2 ครั้ง รักษาแผลให้แห้งและสะอาด²

ยาต้านจุลชีพชนิดใช้ภายนอก

การใช้ยาต้านจุลชีพชนิดใช้ภายนอกในการดูแลรักษาบาดแผลสามารถลดจำนวนเชื้อโรคต่างๆรอบบาดแผล จึงช่วยการลดความเสี่ยงในการเกิดแผลติดเชื้อได้ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) **น้ำยาระงับเชื้อ** เช่น 10% โปวิดอน ไอโอดีน (povidone iodine) 70% เอทิลแอลกอฮอล์ (ethyl alcohol) และ 4% คลอเฮกซีดีน (chlorhexidine) เป็นต้น และ (2) **ยาปฏิชีวนะชนิดใช้ภายนอก** จะใช้ในกรณีที่แผลเกิดการติดเชื้อแล้วเท่านั้นโดยจะ **ต้องใช้ติดต่อกันจนครบ 7-10 วัน เพื่อป้องกันการเกิดเชื้อดื้อยา**^{1,3}

สำหรับการเก็บรักษามลิตภัณฑ์ยาต้านจุลชีพชนิดใช้ภายนอกก่อนเปิดใช้งานเก็บรักษาที่อุณหภูมิห้อง หลีกเลี่ยงการแช่แข็งหรือโดนความร้อนอุณหภูมิมากกว่า 40 องศาเซลเซียส และหลังเปิดใช้แล้วเก็บในภาชนะบรรจุภัณฑ์ปิดสนิท โดยสามารถเก็บไว้ได้นานประมาณ 3 เดือน หรือตามที่ระบุไว้สำหรับผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด⁴

Key Points

ลักษณะแผลติดเชื้อสังเกตได้จากแผลมีหนอง มีอาการปวด บวม แดง ร้อน บริเวณแผล หากไม่ได้รับการรักษาที่เหมาะสมอาจทำให้เกิดการติดเชื้อลุกลามได้ และหากพบว่ามีอาการไข้สูง หนาวสั่นร่วมด้วย ต้องรีบไปพบแพทย์ทันที โดยบาดแผลที่สามารถทำการปฐมพยาบาลเบื้องต้นได้ด้วยตนเอง ได้แก่ แผลถลอกทั่วไป แผลตื้นหรือแผลของมีคมบาดกรณีเลือดออกไม่มาก แผลที่ไม่มีสิ่งปนเปื้อนที่มองเห็นด้วยตาเปล่า แนะนำให้ล้างแผลด้วยน้ำเกลือและใช้สารระงับเชื้อทาขอบบาดแผลเพื่อช่วยลดจำนวนเชื้อโรคและป้องกันการเกิดแผลติดเชื้อ

เอกสารอ้างอิง

1. World Union of Wound Healing Societies (WUWHS). Principles of best practice: wound infection in clinical practice. an international consensus [internet]. London: MEP Ltd; ©2008. [Updated 2008; cited 2016 Nov 24]. Available from: www.mepltd.co.uk
2. อวิช ประสาทฤทธา. วัโรค รักษา: การดูแลบาดแผลและการป้องกันการติดเชื้อด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ: บุ๊คส์ ทู ยู; 2551. หน้า 45-9.
3. Armstrong DG, Meyr AJ. Basic principles of wound management. In: UpToDate, Sanfey H, Eidt JF, Mills JL, Bruera E, Collins KA (Ed), UpToDate, Waltham, MA. (Accessed on Nov 3, 2016).
4. Micromedex® [Database on the internet]. Colorado: Truven Health Analysis Inc. DRUGDEX® System [cite 2016 Oct, 24]. Available from: <http://www.micromedexsolutions.com>.